

A Fővárosi Ítéltábla a Gárdos, Füredi, Mosonyi, Tomori Ügyvédi Iroda (*felperesi jogi képviselő címe*, ügyintéző: dr. Nagy András ügyvéd) által képviselt K&H Bank Zrt. (1095 Budapest, Lechner Ödön fasor 9.) felperesnek – a Kovács, Barborják és Társai Ügyvédi Iroda (*alperesi jogi képviselő címe*, ügyintéző: dr. Barborják Zoltán ügyvéd) által képviselt Magyar Állam alperes ellen általános szerződési feltételek érvényességének megállapítása iránt indult perében a Fővárosi Törvényszék 2015. február 13. napján meghozott 27.G.40.112/2015/10. számú ítélete ellen a felperes 11. sorszámú fellebbezése folytán meghozta a következő

í t é l e t e t:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja. Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 200.000 (kettőszázezer) forint + áfa másodfokú perköltséget.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes a 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Tv.) 6. §-a alapján indított perben előterjesztett keresetében kérte a forint alapú hitelkölcsön, vagy pénzügyi lízingszerződéseiben alkalmazott szerződéses kikötései tisztességességének és érvényességének megállapítását. Indítványozta, hogy az elsőfokú bíróság a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 155/A-B. §-ai alapján kezdeményezzen eljárást az Alkotmánybíróságnál, illetőleg az Európai Unió Bíróságánál, egyúttal a per tárgyalását függessze fel.

Az alperes érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Állította, hogy a per tárgyává tett szerződési feltételek nem felelnek meg a Tv.-ben meghatározott elveknek, és vitatta, hogy a Tv. Alaptörvénybe, illetőleg az uniós jogba ütközik.

Az elsőfokú bíróság az alkotmánybírósági eljárás, illetőleg az előzetes döntéshozatali eljárás iránti kérelmeket külön végzéssel elutasította. Nem látott indokot az uniós szabályok sérelme miatt a Tv. szabályainak mellőzésére.

Ítéletében a keresetet elutasította, kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 5.972.175 forint perköltséget.

Megállapította, hogy az egyoldalú kamatemelési jog ún. alakító jog, azaz hatalmasság, amely kiszolgáltatottá teszi a fogyasztót, ezért az ezt létrehozó szerződéses feltételeknek olyan garanciális elemeket kell tartalmazniuk, amelyek biztosítják a felek egyenjogúságát. Ezen túlmenően a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 209. § (1) bekezdésében meghatározott tisztességesség követelményeinek is meg kell felelniük. A bíróság az olyan feltétel tisztességtelenségét nem vizsgálhatja, amelynek tartalmát jogszabály kimerítően határozza meg, az egyoldalú kamat-, költség- és díjmódosítás jogára azonban ilyen szabályozás nem született. Az, hogy a feltétel nem ütközik kógens jogszabályba, pusztán azt jelenti, hogy ezen okból nem semmis, de azt nem, hogy megfelel a tisztességesség ugyancsak jogszabályban meghatározott követelményeinek. Idézte a Tv. 4. § (1) bekezdését, valamint a 11. § (1) bekezdését, amelyből következően kizárólag azt kellett vizsgálnia, hogy a pénzügyi intézmény által tisztességesnek tartott kikötés a 4. § (1) bekezdése szerint valóban tisztességes-e. Osztotta a felperesnek azt az álláspontját, hogy a részleges érvénytelenség megállapításának nincs jogszabályi akadálya. Elsődlegesen az átláthatóság elve szempontjából vizsgálta a per tárgyává tett kikötéseket. Kiemelte, hogy a Kúria 2/2014. Polgári jogegységi határozata (a továbbiakban: PJE) szerint az átláthatóság elve azt jelenti, a fogyasztót a szerződéskötés során olyan helyzetbe kell hozni, hogy megfelelően fel tudja mérni az általa vállalt kötelezettségeket, így az ún. oklistában megjelölt és a szerződéskötést követően bekövetkező körülményváltozásból eredő többletkötelezettsége keletkezésének indokait, kötelezettsége változásának mechanizmusát és annak lehetséges mértékét. A szerződés rendelkezéseiből pedig egyértelműen ki kell tűnnie, hogy az oklistában felsorolt körülmények milyen okból, mértékben és módon hatnak ki a kamat, költség és díj mértékére, azok változása milyen emelést tesz a ténylegesség, az arányosság elvének betartása esetére lehetővé, illetve milyen csökkenést tesz kötelezővé a fogyasztóval szerződő fél számára. A kikötés akkor felel meg a világos, az érthető megfogalmazás és az átláthatóság elveinek, ha a szerződéskötéskor felismerhetővé, az egyoldalú szerződésmódosítás bekövetkeztekor pedig a már bekövetkezett körülményváltozások ismeretében ellenőrizhetővé teszi a fogyasztó számára a rá nézve hátrányos szerződésmódosítás indokoltságát, arányát és mértékét. Megállapította, hogy a felperes valamennyi ászf-je úgy rendelkezik, hogy amennyiben az ászf, vagy az egyes kölcsönfajtákra irányadó általános szerződési feltételek és az egyedi ügyfélszerződés azonos tárgyú előírásai között bármilyen eltérés van, az egyedi ügyfélszerződés rendelkezései lesznek az irányadóak.

Egyenként vizsgálta a per tárgyává tett feltételeket, amelyeken belül kikötésenként megjelölte az adott időszakra és tárgyra vonatkozó egyedi és általános szerződési feltételeket. Az egyes kikötések azonos tartalma folytán visszautalt az 1., 7., 15., 21., 27., 33., 39., 44., 49., 54., 59. és 64. számú egyedi, valamint az 1., 2., 3., 4., 5., 6. és 14. számú általános szerződési feltételekre. Arra a következtetésre jutott, hogy ezek a feltételek nem felelnek meg az átláthatóság elvének, mert az általánosabb jellegű és szubjektív elemeket is tartalmazó, hol pedig precízebben kidolgozott objektív elemekből álló oklista megjelölésén túl nem tartalmaznak előírást arra nézve, hogy a megjelölt körülmények milyen okból, mértékben és módon hatnak ki a kamat, költség, díj mértékére, azok adott mértékű változása milyen mértékű emelést tesz lehetővé. Egyedül az infláció mértékében történő költségemelési jogot biztosító feltételek felelnek meg az átláthatóság követelményének, itt azonban a ténylegesség elve sérül. Erre tekintettel a keresetet teljes egészében elutasította.

Rámutatott, hogy az átláthatóság elvének érvényesülését szakértő igénybevétele nélkül is meg tudta ítélni, és a ténylegesség kérdésében sem volt szükség különleges szakértelemre a feltételek vizsgálatához. A további bizonyítást ezért nem tartotta szükségesnek. Az alperes a szerződések olvashatóságát nem vitatta, így ezt a ténytet sem kellett bizonyítani.

A perköltségről a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (1) bekezdésének alkalmazásával döntött. Figyelembe vette az alperes által becsatolt megbízási szerződést, és megállapította, hogy a felkészítő munkára a megbízási díjban rögzített 38.000 forint + áfa óradíj mintegy 18 órában elfogadható, ezzel szemben a képviseleti munkára felszámított összeg (176 órában) eltúlzott. Az alperes által csatolt beadványok egyike általános jellegű és nem a konkrét keresetre vonatkozik, az a felkészítő munka során készült, a másik beadvány viszonylag kisebb terjedelmű. Az alperes egy részletes, konkrét és nagy terjedelmű beadványt csatolt, a tárgyaláson megjelent, amely összesen 100 óra felszámítására ad alapot, míg a 4,5%-os költségátalányt indokoltan találta, ezért 4.702.500 forint + áfa összegben állapította meg az alperest képviselő ügyvéd munkadíját.

Az ítélet ellen benyújtott fellebbezésében a felperes az elsőfokú ítélet megváltoztatását és a keresetének megfelelő döntés meghozatalát kérte.

Megismételte, hogy a Tv. sérti az uniós jogot, a Tanács 93/13/EGK irányelvét (1993. április 5.) {a továbbiakban: Irányelv}, az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 49. és 63. cikkét, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartájának a tulajdonhoz való jogot biztosító 17. cikkét, valamint a tisztességes tárgyaláshoz és hatékony jogorvoslathoz való jogot biztosító 47. cikkét. Ezt az álláspontját részletesen megindokolta, egyúttal kifejtette, hogy a törvény alaptörvény-ellenes, mert sérti a jogállamiság és jogbiztonság elvét, a tisztességes eljáráshoz való jogot és a bírósághoz fordulás jogát, továbbá a jogorvoslathoz való jogot.

Fenntartotta, hogy a felperes a Magyar Állammal szemben jogot nem érvényesíthet, kötelezettség vele szemben nem terheli, ezért a Pp. 3. § (1) bekezdése alapján nem rendelkezik perbeli legitimációval, mert nincs olyan joga, amelynek az alperessel szemben való megóvása érdekében a megállapítás szükséges lenne, így a Pp. 123. §-ában foglalt feltételek nem állnak fel. A felperes egy olyan vélelem megdöntését kívánja elérni, amely a Tv. 4. §-ának félértétele okán nem létezik. Kiemelte, hogy a 34/2014. (XI. 14.) AB határozat kizárólag a deviza alapú hitelezés okozta társadalmi problémák miatt tartotta alkotmányosnak a szabályozást, de forint alapú hiteleknél nem léteznek azok a szempontok, amelyek a jogkorlátozások halmazát indokolják. A bíróság ezért nem juthat arra a következtetésre, hogy a Tv. szabályaival kapcsolatban az alaptörvény-ellenesség aggálya nem merül fel, mert ebben az esetben felülbírálja az Alaptörvény értelmezésére monopóliummal rendelkező Alkotmánybíróság jogértelmezését. Mindezekre tekintettel a másodfokú eljárásban is kérte a Pp. 155/A-B. §-aiban szabályozott eljárások megindítását.

A per érdemét érintően előadta, hogy az elsőfokú bíróság öt elv érvényesülését nem vizsgálta, kizárólag az átláthatósággal és a ténylegességgel foglalkozott. A felperes álláspontja szerint az elsőfokú ítélet abban a részében, amikor az oklista elemeit túl általánosnak, érdemi információt nem hordozónak minősíti, valójában az egyértelmű és érthető megfogalmazás elve sérelmét állapítja meg. Előadta, hogy az ügyfélszerződés csak akkor írja felül az ászf azonos tárgyú rendelkezéseit, ha közöttük eltérés van, az ászf rendelkezései pedig nem tehetők félre csupán amiatt, mert az ügyfélszerződés azonos tárgyra előírást tartalmaz. Ha a két rendelkezés nem ellentétes egymással, akkor egymás mellett alkalmazandók. A feltétel érthetőségét nem az átláthatóság, hanem az egyértelmű és érthető megfogalmazás elve körében kell vizsgálni, ezzel szemben az elsőfokú ítélet az átláthatóság elvébe ütközőnek minősítette az oklista azon elemeit, amelyek szerinte túl általános fogalmak, ezért a fogyasztó számára nem érhetőek. A felperes elismerte, hogy a kikötések közül a banki üzletpolitika nem objektív ok, így alkalmazása tisztességtelen. Az elsőfokú bíróság ezért szükségtelenül minősítette ezt az okot is.

Az új szolgáltatás bevezetése esetére vonatkozó rendelkezéseknél a feltétel nem kötelezi a fogyasztót a szolgáltatás igénybevételére, arról maga dönthet, a rendelkezés nem kamat, díj és költség egyoldalú módosítására jogosítja a felperest, hanem az új szolgáltatás specifikus rendelkezéseinek beépítését engedi meg a szerződésben. Az elsőfokú ítélet ezért jogsértően minősítette az új szolgáltatás bevezetésekor az ászf egyoldalú kiegészítésére jogosító feltételt az átláthatóság elvébe ütközőnek, e feltétel esetében a keresetet nem az átláthatóság elvének sérelme miatt, hanem azért kellett elutasítani, mert az nem tartozik a Tv. hatálya alá.

A per tárgya csak az a szerződési feltétel lehet, amely az egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő, egyoldalú szerződésmódosítás jogát tartalmazza. Az a feltétele, hogy az adóst kezelési költség terheli, amelyet szerződéskötéskor egy összegben köteles megfizetni és amelynek aktuális mértékét a mindenkor hatályos hirdetmény, a jelenlegi mértékét pedig a szerződés 1. pontja tartalmazza, nem tartozik a Tv. hatálya alá. Ebben az esetben a kezelési költség összege ugyan a szerződés hatálya alatt módosulhat, a módosulás azonban nem hat ki a fogyasztóra, az általa fizetendő kezelési költség összegét nem érintheti, mivel az a szerződés megkötésekor esedékes. Így nem az átláthatóság elvének sérelme miatt, hanem azért kell elutasítani erre vonatkozóan a keresetet, mert az nem tartozik a Tv. hatálya alá.

A perbeli kikötések rögzítették, hogy a felperes tételesen meghatározott okok alapján, azokhoz igazodva, olyan mértékben jogosult a szerződést egyoldalúan módosítani, amilyen mértékben a saját költségei, kockázatai megemelkedtek. Ezáltal a ténylegesség és arányosság elve előre látható és ellenőrizhető módon érvényesül. Állította, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás mechanizmusa előre látható volt a fogyasztó számára, mert a kikötés akkor felel meg az átláthatóság elvének, ha azt biztosítja, hogy a felperes a szerződésben rögzített, a szerződési feltételek szempontjából releváns körülmények változása esetén jogosult egyoldalúan módosítani a szerződést, a fogyasztó pedig bármikor kétségbe vonhatja, hogy a hitel díjának emelése jogszerű volt. Ilyenkor a pénzügyi szolgáltató köteles bizonyítani a jogszerűséget. A fentieket meghaladóan pedig más követelmény jogszerűen nem támasztható.

A bíróságok eddig közzétett ítéletei alapján a piaci szereplők nem képesek az újonnan megfogalmazott követelményekhez igazítani a szerződési feltételeket. Ezek a követelmények csak akkor lehetnek jogszerűek, ha lehetővé teszik a jogszabály által biztosított egyoldalú szerződésmódosítási jog tényleges érvényesülését. Ellenkező esetben ez a gyakorlat kiüresíti az egyoldalú szerződésmódosítás jogát. Ha a bíróság nem tudja pozitívan meghatározni, hogy az általa támasztott követelményeknek milyen szabályozás felelne meg, akkor joggal merül fel a jogkereső felekben az, hogy a bíróság által eddig adott értelmezés nem koherens, nincs teljesen összhangban a jogszabályokkal.

Szükséges lenne, hogy a másodfokú bíróság az Európai Unió Bírósága által megfogalmazott követelményekkel is összhangban értelmezze ezeket a feltételeket. Ezek tartalma szerint az átláthatóság elve azt követeli meg, hogy a fogyasztó a szerződéskötéskor tudhassa, hogy a kamat, a költség és a díj a hitelező költségei, kockázata megváltozása esetén ezeknek megfelelő mértékben módosulhat, valamint láthassa az ebből eredő gazdasági következményeket. A Tv. alapján vizsgálendő szempontok a magyar jogban előzmény nélküliek, az egyes elveknek semmilyen kialakult tartalma nincs, de az elsőfokú ítélet álláspontja akkor is biztosan megdőlni, ha bemutatható, hogy lehetetlen eredményre, contra legem értelmezésre vezetne. Jelen esetben mindkettő megvalósult.

A feltételekben képlet azért nem alkalmazható, mert vannak olyan változások, amelyek hatása matematikai módszerrel előre egyáltalán nem írható le. Vitathatatlan, hogy a jegybanki intézkedéssel okozott költségnövekedés fogyasztóra való áthárítása a pénzügyi szolgáltatónak

jogszabály által is elismert joga, ezt a jogot rögzíti a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) is. A jogszabályváltozás és a jegybanki intézkedés lényege azonban éppen az, hogy sem a hitelező sem a fogyasztó azt nem látja előre. A szerződés – ugyanúgy mint az R. – csak annyit tartalmazhat, hogy ha olyan jogszabályváltozás, vagy jegybanki intézkedés következik be, amely a hitelező költségeit, kockázatát érinti, akkor azt a hitelező jogosult áthárítani a fogyasztóra. Ha előre meg nem állapítható feltételek meghatározását várja el a bíróság, akkor a lehetetlent várja el, amivel jogszabályban is biztosított jogától fosztja meg a felperest. A 2009. évi CLXII. törvény 17/E. § (1) bekezdése maga is csak annyit rögzít, hogy a költségeket a felmerült költségváltozással arányosan lehet módosítani. Arány, illetve mérőszám alkalmazása nem lehetséges. A szerződés csak annyit tud rögzíteni, hogy a jogszabályváltozás következményei átháríthatóak a fogyasztóra.

Alaptalan elvárás az is, hogy az oklista több elemében szereplő körülmény együttes változásának eredményét a kikötés előre határozza meg. Az oklistában szereplő körülmények megváltoztatásának hatását a pénzügyi szolgáltató egyenként értékeli, majd ezeket összesítve határozza meg a hiteldíjra gyakorolt hatásukat. Ha egy körülmény megváltozása növeli a költséget, kockázatot, egy másik körülmény változása ugyanakkor csökkenti, akkor a pénzügyi szolgáltató ezek különbségével és nem valamilyen arány, illetve mérőszám alapján jogosult a hiteldíjat módosítani.

Az elsőfokú ítéletben támasztott követelmények lényegében azonosak a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvényben (a továbbiakban: Hpt.) szabályozott árazási elvekkel, amely belső szabályzat, és tartalma üzleti titok. Kérdés, mennyiben követelhető meg a pénzügyi szolgáltatótól, hogy a nyilvános szerződés az üzleti titkot képező árazási elvekkel lényegében azonos, esetenként azoknál is részletesebb tartalmú rendelkezéseket rögzítsen. Az árazási elvek készítését és alkalmazását előíró jogszabálynak csak akkor adható koherens, a józan észnek megfelelő értelmezés, ha elfogadjuk, hogy az árazási elvek és a szerződés tartalma különböző. Azokat a feltételeket, amelyeket az árazási elvekben kell rögzíteni, a felperes és a fogyasztó közötti szerződésnek nem kell tartalmaznia. Nem lehet alkotmányos az a jogértelmezés, amely a jogalkalmazót szankcionálja amiatt, hogy két jogszabály nincs egymással összhangban. Az ellentétek megszüntetése pedig alkotmányossági kérdés. A kikötésekben biztosított egyoldalú szerződésmódosítási jog az ellenőrizhetőséget biztosította. Az ellenőrzési jogot úgy kell értelmezni, amely alapján az ügyfél számadásra kérheti a bankot, és amely jogot akár bírósági úton is érvényesíthet. Ha a fogyasztó nem találta megfelelőnek, bírósághoz is fordulhatott, a bizonyítás kötelezettség pedig a felperest terhelte. A Hpt. 2010. január 1-jétől hatályos rendelkezése a már megkötött szerződésekre is előírta, hogy az ügyfél számára elérhetővé kell tenni a módosítás okait. Ezáltal meghatározta az ellenőrzési jog tartalmát, a perbeli kikötések pedig ennek megfeleltek, hiszen a felperes soha nem volt jogosult megtagadni az ügyféltől a módosítás indokait.

A kikötések megfelelnek a ténylegesség elvének a 6. és 70. számú petítumoknál is. Az oklista elemeinek ténylegessége ténykérdés. Ennek alátámasztására a felperes a keresetlevél mellékleteként szakértői véleményt csatolt. Az ítélet megalapozatlan és jogszabálysértő, mert az elsőfokú bíróság bizonyítékok nélkül következtetett a szakvéleménnyel alátámasztott állítás megalapozatlanságára. Utalt a Kúria Joggyakorlat-elemző Csoportjának – többek között – arra a megállapítására, hogy a magánszakértői vélemény okirati bizonyítékként a Pp. 199. §-a által meghatározott olyan egyszerű okirat, amelynek bizonyító ereje a per egyéb adataival egybevetve határozható meg. A bíróságnak tehát a magánszakértői véleményt értékelnie kell, és indokát kell adnia annak, hogy a bizonyítékok körében miért nem fogadta el. Az ok-lista elemei érthetőek, amelyek érthetősége nem az átláthatóság elve körében vizsgálendő. A kikötések akkor felelnek meg az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének, ha áttekinthető

szerkezetben, közérthető stílusban és olvasható formátumban fogalmazták meg. Ha pénzügyi szakkifejezés szerepel a kikötésben, akkor ennek alkalmazása nem tisztességtelen, feltéve, hogy használata nem volt elkerülhető, és jelentése szakértő igénybevételével meghatározható. A szakvélemény szerint az ok-lista elemei megfelelnek az objektivitás és a ténylegesség elvének, ez pedig csak akkor lehetséges, ha az ok-lista elemei értelmezhetőek. A szakértői vélemény bizonyítja az okok objektivitását és ténylegességét és azt is, hogy az okok értelmesek, tartalmuk megállapítható. Az ok-lista tehát megfelel az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének is, amelyet a fogyasztó – ha másként nem – szakértő igénybevételével megérthetett.

A felperes a fellebbezésében kifogásolta az alperes részére megállapított perköltség mértékét. Előadta, hogy az érdemi ellenkérelem két részből állt, a 3-7. pontok általánosak, a Tv. uniós jognak való megfelelésével, alkotmányosságával, részleges érvénytelenségével és a Tv.-ben szereplő elvekkel kapcsolatos álláspontot tartalmaz. Ebben a részében leginkább az ellenkérelem tartalmát ismétli, érdemben új előadást keveset tesz. A 8. pont az egyes petíciókban szereplő kikötéseket minősíti a Tv.-ben meghatározott elveknek való megfelelés szempontjából, részben visszautal az ellenkérelemben kifejtettekre, részben pedig önismélteléseket tartalmaz, mert a keresetlevélben szereplő indokolások, amelyekre válaszol, sok helyen visszautalások, így az alperes álláspontját sem kellett eltérő tartalommal kidolgozni.

Az alperes a fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte, egyúttal indítványozta, hogy a másodfokú bíróság a per tárgyalásának felfüggesztésére irányuló kérelmeket utasítsa el. Kérte azt is, hogy a másodfokú bíróság mellőzze a felperes fellebbezésének azon részeit, amelyek nem tartoznak szorosan a per tárgyához.

Állította, hogy a Tv. nem sérti az uniós jogot, megfelel az Irányelvnek, az EUMSZ rendelkezéseinek, valamint a Chartának. Nem sérti az Irányelv 8a. cikkét sem, mert nem állt fenn notifikációs kötelezettség, a Tv. nem teremt új érvénytelenségi okokat. Hangsúlyozta, hogy az uniós jogban az egyszerű notifikációs kötelezettség megszegésére magánszemélyek nem hivatkozhatnak. A felperes táblázatában foglalt irányelveken kívül, pl. a 75/442/EGK irányelv alkalmasabb az összehasonlításra, és az Európai Bíróság egyértelműen fenntartotta azt a gyakorlatot, hogy az egyszerű tájékoztatási kötelezettség esetleges tagállami megsértésére magánszemélyek nem hivatkozhatnak. Utalt a Kúria VI.30.380/2014/5. számú ítéletére, amely egyértelműen tükrözi az előzőek szerinti jogértelmezést. A Tv. nem sérti az Irányelv 4. cikkét sem. A Kúria gyakorlata szerint a szerződéskötés körülményeinek bizonyítási eljárás keretében történő feltárása csak akkor indokolt és szükséges, ha azok a jogvita érdemi elbírálására kihatnának. A PJE és a Tv. megfelel az Alaptörvénynek, az Alkotmánybíróság határozatai pedig a deviza és forint kölcsönszerződésekre is vonatkoznak. Ezekben a határozatokban az Alkotmánybíróság a Tv.-t teljes egészében vizsgálta, és nem kizárólag annak devizahitelekkel kapcsolatos aspektusait, ugyanakkor kifejezetten kitért a forint alapú szerződésekre is. Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 31. § (1) bekezdése szerint pedig ebben az esetben nincs helye alkotmánybírói eljárásnak.

Előadta, hogy az egyedi szerződéses blanketta felülírja az ászf rendelkezéseit, így helyes volt az elsőfokú ítéletnek az a megállapítása, hogy eltérés esetén az ászf és az egyedi ügyfélszerződés blanketták tisztességességét külön kell vizsgálni.

A felperes szerződéses kikötései nem átláthatóak. Az elsőfokú ítélet értelmezése megfelel a Tv., a PJE és az Európai Bíróság gyakorlatának. A matematikai képlettel kapcsolatosan a felperes szélsőségesen értelmezi az elsőfokú ítélet indokolását, amely nincs összhangban Tv.-nyel és a bírói gyakorlattal sem. Az árazási elvek a tisztességtelenség megítélése

szempontjából nem vehetők figyelembe, amelyek valóban nem nyilvánosak, de ez nem zárja ki azt, hogy az átláthatóság biztosítása érdekében a felperes meghatározza az egyoldalú szerződésmódosítás indokát, mértékét és módját. E körben utalt az Európai Bíróság gyakorlatára. Az átláthatóságnak a felperes általi értelmezése téves, mert figyelmen kívül hagyja azt a követelményt, hogy a fogyasztónak nem csak azt kell tudnia mikor számíthat egyoldalú szerződésmódosításra, hanem azt is, hogy erre milyen módon és mértékben kerül sor. A kikötések egyike sem felelt meg maradéktalanul az átláthatóság Tv.-ben, PJE-ben és az Európai Bíróság gyakorlatában foglalt feltételeknek. A felperes által csatolt irat szakértői véleményként nem fogadható el, így ezzel a felperes a ténylegesség elvének megvalósulását bizonyítani nem tudta. Az ok-lista elemei pedig nem érthetőek, a pénzügyi szakkifejezések jelentésének meghatározásához szakértő igénybevétele a fogyasztó részére felesleges és indokolatlan költségeket okoz. Az átlagos fogyasztó gazdasági összefüggéseket nem vizsgál, különösen nem makroökonómiai összefüggéseket. A szolgáltatónak az ok-lista elemeket úgy kell meghatározni, hogy az átlagfogyasztó számára a Tv. mind a hét elvének megfelelő legyen minden ok-lista elem. Az alapvető cél és elvárás pedig az, hogy a fogyasztó önállóan, szakértő igénybevétele nélkül is értelmezni tudja az ok-lista elemek tartalmát és tényleges hatásait.

Az elsőfokú bíróság által megállapított ügyvédi munkadíj nem eltűzött, hiszen az alperes a 243 oldal terjedelmű keresetre és annak doboznyi mennyiségű mellékletére két ellenkérelmet is készített, amelyben a felperes 70 kereseti kérelmét egyenként, táblázatban feldolgozva elemezte. Az ellenkérelem összesen 199 oldal terjedelmű. Ezt meghaladóan a felperes előkészítő iratára ugyancsak beadványt készített. Mindezek alapulvételével az elsőfokú bíróság által számításba vett 100 munkaóra nem eltűzött, az ügyben pedig – úgy, mint a felperesnél – több ügyvéd egyidejű és összehangolt munkájára volt szükség.

Az alperes a másodfokú eljárásban mindösszesen 2.001.384 forint + áfa perköltségigényt terjesztett elő.

Az elsőfokú bíróság ítéletének nem volt a Pp. 228. § (4) bekezdése szerint jogerőre emelkedett rendelkezése, ezért a másodfokú bíróság az ítéletet egészében bírálta felül.

A felperesnek a rendelkező részben foglalt érdemi döntés és a perköltség elleni fellebbezése nem alapos, az indokolást érintő fellebbezése részben alapos.

Az Alkotmánybíróság a 34/2014. (XI. 14.) AB határozattal, valamint a III/1692-17/2014. AB határozattal a törvény egészének, illetőleg egyes rendelkezéseinek alaptörvény-ellenesség megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezéseket elutasította, amely határozatok hatálya teljes egészében kiterjed a jelen peres eljárásban alkalmazandó anyagi és eljárásjogi szabályokra, ezért a másodfokú bíróság a továbbiakban nem vizsgálhatta a felperesnek a Tv. alaptörvény-ellenességére alapított kifogásait, amelyből következik az is, hogy a keresetet és ezáltal a felperes fellebbezését a Tv. rendelkezéseinek alkalmazásával kellett elbírálnia.

A perben nem merült fel olyan kérdés, amely miatt a Pp. 155/A. §-a alapján előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése indokolt, erre a fellebbezésben előadottak sem szolgáltatnak okot, ugyanakkor a Tv. rendelkezéseit nem lehet az uniós jogra tekintettel mellőzni.

Az Európai Bíróság C-555/07. számú ítélete (Seda Küçükdeveci/Swedex Gmbh & Co. KG ügy) szerint a nemzeti jog alkalmazása során a nemzeti jog értelmezésére hivatott bíróságnak

annak érdekében, hogy elérje az Irányelv által kívánt eredményt, és ily módon megfeleljen az EUMSZ. 288. cikk harmadik bekezdésének, mindent meg kell tennie azért, hogy e feladatát az Irányelv szövege és célja alapján lássa el. Rámutatott arra is, hogy a nemzeti jog megfelelő értelmezésének követelménye pedig a Szerződés rendszeréből következik, amennyiben lehetővé teszi a tagállami bíróságnak, hogy az előtte folyó ügyben hozott határozata során hatáskörének megfelelően biztosítsa az uniós jog hatékony érvényesülését.

Az Irányelv mint uniós jogforrás címzettje a tagállam, illetőleg a tagállamok meghatározott köre, amelyeknek az Irányelv keretszabályait át kell ültetniük a belső jogukba, így annak rendelkezései az implementáló tagállami jogszabály révén válnak alkalmazhatóvá. A jogalkalmazónak pedig az a kötelezettsége, hogy az Irányelv alapján átültetett jogszabály érvényesülését az Irányelv tartalmának megfelelő értelmezéssel biztosítsa.

Az Irányelv által kitűzött célokat annak implementálásán keresztül számos hazai jogszabály rendelkezése garantálja, amely nem zárja ki annak közvetlen alkalmazását, de kizárólag az abban foglalt cél érvényesülése érdekében. Csakis ez vezethet a nemzeti jogszabályok figyelmen kívül hagyásához. A per tárgyát képező esetben pedig annak van jelentősége, hogy a tagállamoknak a jogszabályok megalkotása során arról kell gondoskodni, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását (Irányelv 7. cikk). Ha a szerződés ilyen feltételeket tartalmaz, azok nem lehetnek kötelező érvényűek a fogyasztóra nézve. Amennyiben a szerződés ennek kihagyásával is teljesíthető, az változatlan feltételekkel továbbra is kötelezi a feleket. Az Irányelv mellékletének 2.b. pontja ugyanakkor kifejezetten a pénzügyi szolgáltatások nyújtójával szemben támasztja azt a követelményt, hogy a feltételek egyoldalú megváltoztatásának joga csak érvényes indokon alapulhat. Az Irányelv célja tehát az egyoldalú szerződés módosítás tárgyában is az, hogy a fogyasztók megfelelő védelemben részesüljenek, ezért az Irányelv eleve nem adhat alapot arra, hogy a fogyasztók védelmében megalkotott nemzeti jogszabály alkalmazását a bíróság az Irányelvre történő hivatkozással mellőzze.

Az elsőfokú bíróság az eljárást a Tv. és a Pp. szabályainak megfelelően folytatta le, a tényállást helyesen állapította meg, és a jogszabályoknak megfelelő érdemi döntést hozott, amellyel a másodfokú bíróság a következő indokok miatt értett egyet.

Az általános szerződési feltételeknek az a része, amely szerint „a bank fenntartja magának a jogot, hogy az Üzletszabályzatot, a Hirdetményt és bármely ÁSZF-et új szolgáltatás bevezetésekor egyoldalúan kiegészítse...”, valóban nem tartozik a Tv. hatálya alá, hiszen az 1. §, valamint a 4. § (1) bekezdése szerint – ide nem értve a per tárgyához nem tartozó 3. § (1) bekezdést – az csak az egyoldalú kamatemelést, költségemelést és díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötésekre terjed ki, míg a szerződésnek valamely új szolgáltatással való kiegészítése nem azonos a már meglévő pénzügyi szolgáltatásokhoz kapcsolódó kamatok, költségek és díjak emelésével. Erre tekintettel az 5., 6., 9., 10., 13., 14., 19., 20., 25., 26., 31., 32., 37., 38., 42., 43., 47., 48., 52., 53., 57., 58., 62., 63., 68. és 69. számú feltételeknek ez a rendelkezése nem tartozik a Tv. hatálya alá. Az 1., 2., 3., 4., 7., 8., 11., 12., 15., 16., 17., 18., 21., 22., 23., 24., 27., 28., 29., 30., 33., 34., 35., 36., 39., 40., 41., 44., 45., 46., 49., 50., 51., 54., 55., 56., 59., 60., 61., 64., 65., 66., 67. számú feltételekre mindez ugyancsak irányadó azzal a különbséggel, hogy azoknak a fenti kikötést meghaladó további részei (...), valamint, hogy azokat a pénz- és tőkepiaci feltételek, a jogszabályok és hatósági előírások, valamint a

banki üzletpolitika megváltozásakor, ahhoz igazodva, egyoldalúan módosítsa, továbbá, hogy az abban foglaltakon felül új díjakat és költségelemeket vezessen be.”) az új szolgáltatások módosítására feljogosító olyan rendelkezéseket is tartalmaznak, amelyek a Tv. 4. § (1) bekezdésében írt módon lehetővé teszik a később bevezetett szolgáltatásokra vonatkozó kamat-, költség- és díjemelést, amely miatt ez utóbbiak a Tv. hatálya alá tartoznak.

A felperes megalapozottan hivatkozott arra is, hogy a 27., 28., 29., 30., 31. és 32. feltételeknek az egyedi ügyfélszerződést tartalmazó b) pontja egyáltalán nem tartozik a Tv. hatálya alá, mert a szerződéskötéskor egy összegben fizetendő költséget a felperes a későbbiekben már nyilvánvalóan nem módosíthatta, annak mértékét pedig a különböző időpontokban létrejött szerződésekre irányadóan az aktuális Hirdetményhez igazodóan maga a szerződés tartalmazta.

Mindezekre tekintettel a felperes fellebbezésének az elsőfokú ítélet indokolását érintő része annyiban alapos, hogy ezeknek a kikötéseknek a fentiek szerint leírt részében a kereset azért nem teljesíthető, mert ezek nem tartoznak a Tv. hatálya alá.

A Tv. 4. § (1) bekezdése alapján az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó fogyasztói kölcsönszerződés részét képező kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő kikötés kizárólag akkor tisztességes, ha az megfelel az a)-g) pontok szerinti valamennyi elvnek, így egyetlen elv érvényesülésének hiánya kizárja a 6. § szerint indított kereset teljesíthetőségét. A jog logikai összefüggésrendszerében az érvényesített jog fennállásának eldöntése szempontjából a legkevesebb előfeltételezésen alapuló tény (tényeket) kell bizonyítani és elbírálni, így a perben az együttes feltételek egyikének hiánya már szükségtelenné teszi a további elvek vizsgálatát.

Az elsőfokú bíróság az ítéletét arra alapította, hogy a per tárgyává tett általános szerződési feltételek nem felelnek meg a Tv. 4. § (1) bekezdésében foglalt elvek közül az átláthatóság és a ténylegesség követelményének. Az átláthatóság elvének vizsgálata szükségessé teszi az adott feltétel tartalmának több elv megvalósulását is együttesen értékelő összetett vizsgálatát, míg a ténylegesség és az arányosság megállapításához nem feltétlenül elegendő a bíróság szakértelme, hiszen a módosítás alapjául szolgáló körülménynek a kamat, költség és a díj mértékét érintő hatása különleges – közgazdasági – szakértelmet igényelhet. Mindezekkel szemben a szimmetria elvének érvényesítése olyan – a teljes kikötés tisztességességét/tisztességtelenségét érintő – többletkövetelményt támaszt, amelynek hiánya egyértelműen, minden további mérlegelés és különleges szaktudás nélkül felismerhető, ugyanakkor a többi elv hiányához hasonlóan a feltétel tisztességtelenségét és ezáltal semmisségét eredményezi.

A per tárgyává tett általános szerződési feltételekről megállapítható, hogy azok közül kizárólag a 70. számú feltétel tartalmazta a szimmetria érvényesülését. A felperes azonban az adott időszakban hatályba lépő egyes jogszabályi rendelkezéseket a szerződéses feltételek tisztességességét alátámasztó körülményként értékelte, mert állítása szerint ezek a jogi normák a felek minden további megállapodása nélkül a kötelelem részévé váltak. A felperes állításával szemben a Hpt. egyes rendelkezéseinek hatálybalépése a szimmetria megvalósulásának hiánya miatt fennálló tisztességtelenség okát az alábbiak miatt időlegesen sem orvosolta.

A kógens és szubszidiárius (kisegítő) jogi normák közötti alapvető különbségekre tekintettel a Hpt. 210. §-ának különböző módosításait abból a szempontból kell vizsgálni, hogy az adott rendelkezések milyen módon hátrítanak kötelezettségeket a pénzügyi intézményre, illetve keletkeztetnek jogot a fogyasztó részére. Az egyoldalú szerződésmódosítás lehetősége csak abban az esetben hoz létre szerződéses kötelmet, ha ebben a felek kölcsönös akaratnyilvánítással megállapodnak. A per tárgyát képező általános szerződési feltételek a Ptk. hatálya alá tartozó polgári jogi szerződések részei, így azokra a Ptk. szerződésekre vonatkozó általános szabályai is alkalmazandóak. A Ptk. 200. § (1) bekezdése alapján a szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatják meg, azonban a szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha a jogszabály az eltérést nem tiltja, míg a 226. § (1) bekezdése értelmében jogszabály meghatározhatja a szerződés egyes tartalmi elemeit, és kimondhatja, hogy ezek a szerződésnek akkor is részei, ha a felek eltérően rendelkeznek. Mindezek egybevetéséből megállapítható, hogy a Ptk.-nak a szerződésekre vonatkozó diszpozitív általános szabályai a szerződésekre abban az esetben irányadóak, ha a felek másképp nem rendelkeznek, míg a Ptk. 685. § a) pontjában felsorolt egyéb jogszabályok tartalma akkor válik a szerződéses kötelelem részévé, ha maga a jogszabály egyértelműen kimondja annak kötelmet keletkeztető hatályát.

A Hpt. 2009. november 1-től irányadó 210. § (3) bekezdését beiktató 2009. évi XIII. törvény hatályba léptető 20. § (6) bekezdése egyértelműen úgy rendelkezik, hogy ezt a feltételt a hatálybalépést megelőzően megkötött szerződések módosítása esetén is alkalmazni kell. Ezáltal a szerződés jövőbeni módosítását kellett úgy megfogalmazni, hogy az a Hpt. 210. § (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően. A felek szerződés módosítására irányuló egyező akaratnyilatkozata hiányában ezért ezek a jogi normák nem válhattak a szerződés részévé. A Hpt. 210. §-ának a 2009. évi CL. törvény 56. § (1) bekezdésével megállapított (4) bekezdését 2010. január 1-jével hatályba léptető 170. § (4) bekezdéséből a felperes által előadottak ugyancsak nem következnek, míg az új Hpt. 279. § (5) bekezdésének b) pontja hatályba lépését a 293. § (1) bekezdése azonos tartalommal szabályozta.

A szerződések részét képező általános szerződési feltételek a felek kötelmi hatályú megállapodásának minősülnek, és a Hpt. 210. §-ának valamennyi időállapotára megállapítható tény, hogy a szimmetriát megvalósító kikötésről magában a pénzügyi szolgáltatásra irányuló szerződésben kell megállapodni. A Hpt. érintett szabályához azonban („ha valamely feltétel változása a kamat-, díj-, vagy a költségelem csökkenését teszi indokolttá, azt is érvényesíteni kell”) ilyen kötelemekeletkeztető és a felek akaratnyilatkozatát helyettesítő hatály nem fűződik. Az egyoldalú szerződésmódosításban nem kötelező megállapodni, így ha ezt a felek mégis kikötik, a feltétel valamennyi tartalmi elemének meg kell felelnie a kikötéskor hatályban lévő jogszabályok fogyasztóvédelmet célzó rendelkezéseinek, amelyek eltérést meg nem engedő, azaz kógens szabályok. Az érvénytelenség okának a kötelelem keletkezésének időpontjában kell fennállnia, a tisztességtelen kikötés ezért jogszabályváltozás útján nem válhat utóbb tisztességessé. Mindezek alapján a felperes alaptalanul hivatkozott arra, hogy a jogszabályváltozások tartalma a szerződések részévé vált.

Szükséges kiemelni azt is, hogy a jogszabály szövege az arányosság mechanizmusát egyáltalán nem bontotta ki, hiszen minden esetben az adott szerződéstípusnak megfelelően lehet csak a szimmetria elvének az arányosságot is betartva megfelelni. A Hpt. azonban az átláthatóság kritériumát önmagában nem elégítette ki, csupán megadta a feltétel egyedi szabályozásának kötelező kereteit.

A Tv. 4. § (1) bekezdésének g) pontját pedig nem lehet úgy értelmezni, hogy az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő általános szerződési feltétel a szimmetria elvének már önmagában megfelel, ha nem zárja ki, hogy a fogyasztó javára bekövetkező feltételváltozás hatását a fogyasztó javára érvényesítsék, mert ez ellentétben áll a Tv. céljával, indokolásával és az elvnek az Európai Bíróság által kidolgozott értelmezésével, valamint a PJE indokolásával.

A kifejtett indokok alapján a másodfokú bíróság megállapította, hogy az 1-69. számú feltételek egyike sem felelt meg a Tv. 4. § (1) bekezdés g) pontjában megnevezett szimmetria elvének.

A 70. pontban foglalt kikötés szerint, ha valamely feltétel változása a kamat-, díj-, vagy költségelem csökkentését teszi indokolttá, a lízingbeadó a lízingbevevővel kötött szerződésében az ilyen irányú módosítást is érvényesíti. Ez a rendelkezés kétségtelenül tartalmazza a szimmetria érvényesülését, azonban a kikényszeríthetőség megértéséhez szükséges módon ennek mechanizmusa a feltételben nem jelenik meg. Az Európai Bíróság több döntésében megállapította, hogy az Irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó az eladóhoz, vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van mind tárgyalási lehetőségei, mind pedig tájékozottsági szintje tekintetében, amely helyzet az eladó által előzetesen meghatározott feltételek elfogadásához vezet anélkül, hogy a fogyasztó befolyásolni tudná a tartalmát (C-92/11. sz. ítélet). Ezek a követelmények a két fél érdekének egyensúlyban tartását szolgálják, és a fogyasztónak ismernie kell azokat a lehetőségeket, amelyek hozzásegítik az érvényesülésükhöz. Mindezeknek a szerződésben való kikötése felel meg az Irányelv preambulának huszadik bekezdésében foglaltaknak, amely szerint a fogyasztó számára lehetőséget kell biztosítani, hogy megismerhesse a szerződés összes feltételét, míg az Irányelv 5. cikke előírja, hogy az írásbeli feltételeknek mindig világosnak és érthetőnek kell lenniük, ugyanakkor az átláthatóság követelményét kiterjesztően kell értelmezni (Kásler ügyben hozott C-26/13. számú ítélet 72. pont). Ehhez pedig hozzátartozik az is, hogy a feltételeket úgy kell megfogalmazni, hogy a ténylegesség, arányosság és a szimmetria elvének megsértésével gyakorolt egyoldalú szerződésmódosítást a fogyasztó az őt megillető jogok gyakorlásához szükséges módon felismerhesse. Az elvnek ezeket a követelményeit foglalja össze és teszi kötelezően alkalmazandóvá a PJE is.

Az átláthatóság tehát azt jelenti, hogy a fogyasztó megértse a szerződéses kikötést, és annak következményeivel teljes egészében tisztában legyen. Az Európai Bíróság értelmezése szerint nem elegendő az sem, ha a felek a jogszabály tartalmát csupán az erre való utalással kísérik meg a szerződés részévé tenni, mert lényeges szempont, hogy a szolgáltató tájékoztassa a fogyasztót ezekről a rendelkezésekről (C-92/11. sz. ítélet). A szerződés feltételeinek módosítása túlnyomó részben többletterhet hordoz magában, míg a szimmetria azt biztosítja, hogy a módosításra okot szolgáltató objektív körülmények ne csupán a fogyasztóra, hanem a szolgáltatóra is kötelezettségeket hárítsanak. A fogyasztó mögött nem áll olyan szakapparátus, amely a jogérvényesítés lehetőségeit folyamatosan figyelemmel tudja kísérni, ezért elengedhetetlen, hogy az érdekeit szolgáló szerződésmódosítás lehetőségének folyamatát átláthassa. A szimmetria elvének is átlátható módon, és úgy kell megjelennie a szerződésben, hogy a fogyasztó annak érvényesülését minden további értelmezés nélkül ki tudja kényszeríteni. A 70. pontban foglalt kikötés azonban ennek az elvárásnak egyáltalán nem felelt meg, így a szimmetria elvének érvényesülése mellett annak átláthatósága egyáltalán nem valósult meg.

A kifejtett indokok alapján az elsőfokú bíróság helytálló érdemi döntést hozott, mert a felperes a Tv. 4. § (1) bekezdéséből és 6. §-ából eredően a Pp. 164. § (1) bekezdése szerint rá háruló bizonyítási kötelezettségének nem tudott eleget tenni. A szimmetria, valamint az átláthatóság megvalósulásának hiánya az egyedi ügyfélszerződéseket, valamint az általános szerződési feltételeket külön-külön és együttesen is jellemzi, amelynek következtében a felperes keresete nem teljesíthető. A vélelem megdöntésének sikertelensége folytán az érdemi döntés szempontjából ezért nincs jelentősége, hogy tartalmi eltérésük esetén melyik – a Tv. 4. § (2) bekezdése alapján semmis – kikötést lehetne az egymáshoz való viszonyukban irányadónak tekinteni.

Az ügyvédi munkadíj alapjául szolgáló körülményeket az elsőfokú bíróság részletesen értékelte, és figyelemmel a felperesnek a több eljárási indítványt is tartalmazó 70 különböző feltételre vonatkozó kereseti kérelmének terjedelmére, összetettségére, valamint az erre benyújtott részletes érdemi ellenkérelemre, a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (1) bekezdésén alapuló döntés a jogszabályoknak megfelel. A másodfokú bíróság ezért nem látott indokot arra, hogy az elsőfokú bíróság értékelését felülmérlegelve a perköltségről szóló rendelkezést megváltoztassa.

Mindezek alapján a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét – részben eltérő indokok mellett – a Pp. 253. § (2) bekezdése értelmében a perköltségre is kiterjedően helybenhagyta.

A másodfokú perköltségről szóló rendelkezés a Pp. 239. §-a alapján irányadó 78. § (1) bekezdésén alapul. Az alperes a másodfokú eljárásban a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (1) bekezdése alapján 2.001.384 forint + áfa ügyvédi munkadíjra tartott igényt, azonban ez a vélelem megdöntése iránti nem meghatározható pertárgyértékű megállapítási kereset alapján indított perben a másodfokú eljárásban nem áll összhangban a szükséges és ténylegesen elvégzett tevékenységgel. A fellebbezési ellenkérelem megszerkesztésére fordított munkával, valamint a tárgyalási határnapon való megjelenéssel kapcsolatban a másodfokú bíróság megítélése szerint 200.000 forint + áfa ügyvédi munkadíjnak megfelelő perköltség áll arányban.

Budapest, 2015. március 26.

Dr. Höbl Katalin s.k.
a tanács elnöke

Dr. Bleier Judit s.k.
előadó bíró

Egriné dr. Salamon Emma s.k.
bíró

A kiadmány hitelül: